

Серце п'їтьми (скорочено)

Джозеф Конрад

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Яхта "Неллі" тихо стала на якiр. Був вечiр. Моряки чекали вiдпливу. Перед ними простяглося гирло Темзи. Власником яхти i гостинним господарем був директор акцiонерної компанії, на якого моряки дивилися захоплено. Звали його Чарлі Марлоу. Впевнившись, що якiр тримається добре, він повернувся на корму й сів біля моряків. Марлоу мав запалі щоки, жовтувату шкіру, рівний стан i аскетичний вигляд. Раптом він сказав, що дуже давно тут теж був один із похмурих куточків землі, а для римлян, які тут колись з'явилися вперше, це був край світу. Довкола - піщані узбережжя, болота, ліси, дикуни... обмаль їжі, яка надавалася б для цивілізованої людини, i сама лише вода з Темзи, щоби вгамувати спрагу.

Моряки зрозуміли, що перш ніж почнеться вiдплив, їм доведеться вислухати одну з неймовiрних оповiдок Марлоу. Він сказав, що якось з ним сталася одна подія - мандрівка у найдальшу точку, куди можна було дістатися пароплавом. Опинившись там, його наче осяяло світло. Хоч мандрівка i всі пригоди, зв'язані з нею, були похмурі i прикрі, від неї, здається, йому й справді розвиднілося.

Почалося все з того, що Марлоу повернувся в Лондон після довгого плавання в Індійському й Тихому океанах, у Китайському морі. На Сході він пробув років зо шість. Втопившись відпочивати, він вирішив знайти корабель, але жодного підходящого судна йому не трапилося. З дитинства він любив розглядати карти, i от знайшов одну білу пляму, яку хотів дослідити. Тепер той куточок перетворився на притулок п'їтьми. Але була там одна могутня ріка, що на мапі нагадувала величезну змію. Марлоу згадав про існування великого комерційного підприємства - компанії, що торгує на цій ріці. Підприємство те було розташоване на континенті, а в Марлоу було чимало родичів, які мешкали на континенті. Тож він почав набридати своїм родичам, бо хотів плавати на пароплаві цієї рікою.

У Марлоу була тітка, завдяки якій він швидко отримав місце шкiпера. Прибувши до Брюсселя, Марлоу розшукав потрібну контору, щоб підписати договір. Це було найбільше підприємство у місті, всі говорили, що ця компанія, мовляв, збирається заснувати заморську імперію i заробляти шалені гроші завдяки торгівлі.

Підписавши документи, Марлоу повинен був ще відвідати лікаря. Його здивувало, коли старий лікар попросив дозволу виміряти його череп i спитав, чи траплялись у родині Марлоу випадки божевілля. Потім лікар зізнався, що Марлоу - перший англієць, якого йому довелося оглядати. Старий порадив зберігати у тропіках спокій, щоб вберегти здоров'я.

Марлоу попрощався з тіткою і раптом відчув якесь вагання та боязко завмер. Для нього це було незвично, бо чоловік звик вирушати хоч і на край світу. Він відплив на французькому пароплаві, який заходив у кожен порт, щоб повисаджувати солдатів і митних чиновників. Узбережжя було незмінним з дня на день, Марлоу було нудно, все довкола нагадувало йому виснажливе борсання у нічних жахіттях...

Збігло добрих тридцять днів, перш ніж Марлоу побачив гирло великої ріки. Вони кинули кітву навпроти урядової будівлі. А проте, щоби стати до роботи, Марлоу треба було ще подолати сотні дві миль. Тому, щойно трапилася нагода, він вирушив у місце, розташоване за тридцять миль горіріч. Там Марлоу був вражений побаченим. Спершу його вразили шестеро чорношкірих, кожен з яких мав залізний нашийник, а всі нашийники були з'єднані ланцюгом, який звисав між нещасними, ритмічно брязкаючи при кожному русі. За ними йшов білий чоловік з гвинтівкою. Марлоу зрозумів, що на цій землі він буде змушений познайомитися із млявим, лицемірним і підсліпуватим демоном хижої безжальної глупоти. Коли Марлоу підійшов до дерев, щоб побути в тіні, то побачив ще одну жахливу картину: чорні постаті корчилися, лежали чи сиділи між дерев, їхні пози виражали біль, безнадію і розпач. Там було місце, куди відводили тих, хто мав померти від хвороб і голоду. Їх позвозили сюди з усіх куточків узбережжя. Одному з чоловіків Марлоу дав печиво, а потім стояв, зацікавившись од жаху.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

На цій же станції Марлоу зустрів білого чоловіка, одягнутого дуже елегантно. Це був головний бухгалтер компанії. Саме з його уст Марлоу вперше почув ім'я чоловіка, який нерозривно пов'язаний зі спогадами про той період життя. Головний бухгалтер працював тут на компанію уже майже три роки. На станції панував цілковитий безлад – у речах, будівлях, думках. Раз у раз сюди надходили й ішли геть валки запилених негрів із плоскими ступнями, а фабричні товари, якесь бавовняне шмаття, намисто й латунний дріт текли в царство Пітьми в обмін на дорогоцінну слонову кістку.

Марлоу пробув на станції десять днів, часто він сидів у приміщенні, де працював бухгалтер. Якось той сказав, що у глибинці Марлоу неодмінно зустріне Курца. На запитання, хто був той Курц, бухгалтер відказав, що то першокласний агент і видатна особистість, яка відправляє стільки слонової кістки, як усі інші агенти разом узяті...

Наступного дня Марлоу нарешті покинув цю станцію з караваном із шістдесяти осіб. Попереду в них було двісті миль мандрівки. Подорожуючи, вони не бачили тубільців, бо ті вже давно пішли звідсіля. Марлоу лише надивав кілька покинутих сіл. Якось їм трапився білий чоловік у розстебнутому кітелі. Він відпочивав на стежці в оточенні озброєного почту – сухорлявих занзібарців – і був дуже приязний та веселий, аби не сказати п'яний. Він оголосив, що наглядає за ремонтом доріг, хоч ніяких доріг там не було.

На п'ятнадцятий день Марлоу знову побачив велику ріку і нарешті пришкандибав до Центральної станції. Вона була розташована в затоці. Майже з усіх будівель

неквапом повивалювалися білі чоловіки з довгими палицями в руках. Вони підходили, дивилися на Марлоу і знову десь зникали. Один із них сказав, що пароплав Марлоу нині перебуває на дні річки, а потім порадив піти до начальника.

Марлоу дізнався, що люди попливли вгору рікою на два дні раніше домовленого, найняли невідь-якого шкіпера, проте не минуло й трьох годин, як пароплав пропоров дно, наскочивши на каміння, і пішов під воду поблизу південного берега. Щоб виловити з річки свою команду і відремонтувати судно Марлоу знадобилося кілька місяців.

Перша бесіда з начальником була доволі цікавою. Той не запросив Марлоу сісти, хоча мандрівник був дуже втомлений і голодний. У начальника не було нічого непересічного: вираз обличчя, риси, манери, голос – усе, як у звичайних людей. Середній зріст, пропорційна статура. Звичайні блакитні очі, хіба що надміру холодні, але поглядом він, вочевидь, міг шмагонути не згірш, аніж різкою. Він був звичайним торговцем, який із молодих літ працював у цих краях. Його слухались, але він не викликав ані любові, ні страху, ні навіть поваги. Його станція мала жалюгідний вигляд. Сам він ніколи не хворів на різні тропічні хвороби.

Начальник пояснив, що судно вирушило раніше, бо треба було відвідати станції, розташовані горіріч. Часу й так уже сплигло чимало, і він не знав, хто вмер, хто живий, як ведеться тамтешнім мешканцям тощо. До того ж ходили чутки, що одній із найважливіших станцій загрожує небезпека і що начальник її – пан Курц – хворий.

За три місяці Марлоу полагодив судно, але йому було дивно зі станції і людей, що там жили. Люди безцільно тинялися по дворі зі своїми сміховинними довгими ціпками, наче юрба зневірених подорожніх, яких зачарували і замкнули за гнилою огорожею. Слова "слонова кістка" буквально бриніли в повітрі, їх вишіптували й видихували. Можна було навіть подумати, ніби люди моляться на неї. Тут зникало відчуття реальності, всюди була німа глушина.

Якось ввечері почав горіти сарай, де були складені ситцеві й бавовняні тканини, намисто і бозна-що ще. Нічого не вдалося врятувати, та й усі не дуже і старалися. Потім побили якогось негра, якого вважали призвідцем пожежі. Так чи ні, але він страхітливо верещав. Після пожежі Марлоу розмовляв з агентом першого розряду – молодим, елегантним, стриманим чоловіком. Йому доручили виготовляти цеглу, проте на станції не було жодного шматочка цегли, а він пробув тут більше року... в очікуванні. Складалося враження, що всі тут чогось чекали – всі ті шістнадцять або двадцять подорожніх. І це заняття їм було до вподоби. За єдине справжнє почуття правило бажання здобути посаду у факторії, де можна було роздобути слонову кістку, а отже, – одержати відсотки. Лише з цієї причини люди тут інтригували, поливали брудом і ненавиділи один одного, але щоби хтось ударив пальцем об палець – ото вже ні.

Під час розмови з агентом першого розряду Марлоу зрозумів, що тому щось потрібно. І згодом зрозумів – впливові знайомі тітоньки, яка допомогла Марлоу. Агент планував, що невдовзі стане помічником теперішнього начальника, і Марлоу збагнув, що приїзд Курца трохи нервує їх обох.

У помешканні агента Марлоу помітив маленький ескіз олійними фарбами на тонкій дошці, на якому загорнута в покривала жінка із зав'язаними очима несла запалений смолоскип. Цю картину намалював сам пан Курц на цій-таки станції рік з гаком тому, доки чекав okazji, щоби рушити до факторії. На питання Марлоу, хто такий цей Курц, агент сказав, що то посланець милосердя, науки, прогресу й ще бозна-чого. Сьогодні він очолює найкращу станцію, а за рік стане помічником начальника, а ще років за два...

Наступні три тижні на станцію прибували групи негрів на чолі яких йшли білі. Врешті посеред двору утворилося незбагненне скупчення речей. Та очманіла зграя називалася "експедицією з дослідження Ельдорадо". Їхні розмови були цинічні, хижі й жадібні, без натяку на мужність, сміливість чи зухвальство. Єдиним їхнім бажанням було вирвати скарб із надр цієї країни. Цю експедицію очолював дядько начальника.

Якось увечері Марлоу дрімав на палубі свого пароплава і підслухав розмову начальника з дядьком. Вони розмовляли про Курца, про слонову кістку. Небіж пояснив, що слонова кістка прибула із флотилією каное під орудою Курцового прислужника, англійського клерка-напівкровки. Курц, вочевидь, теж збирався приїхати, адже в той час на його станції не залишилося ні товарів, ані провіанту, та, здолавши триста миль, раптом вирішив повернути назад і рушив у зворотну дорогу сам, у маленькому човнику із чотирма веслярами, доручивши напівкровці доправити слонову кістку до гирла ріки. Начальник і його дядько ще багато про це говорили, інколи пошепки.

Через кілька днів "експедиція з дослідження Ельдорадо" ввійшла у безмовні нетрі. Спливло чимало часу, перш ніж Марлоу дістав звістку, що всі вісліюки загинули. Про долю менш цінних тварин він нічого не знав. Поза сумнівом, їх спіткало те, на щό вони заслуговували.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Нарешті Марлоу почав мандри горіріч, які нагадували повернення до перших днів сотворення світу, коли рослинність буяла на землі й великі дерева були її владиками. Безлюдна ріка, непорушна тиша, непрохідний ліс... Повітря було тепле, густе, важке, сонне. Марлоу доводилося невідривно стежити за протоками, інтуїтивно вгадувати місцезнаходження мілин, виглядати підводне каміння. Не раз пароплаву доводилося пробиратися "плазом", а двадцять канібалів підштовхували його. Дорогою мандрівники записали кількох із них у матроси. Канібали прихопили з собою харчі – бегемотяче м'ясо, яке загнилось, і гидко пахло.

Чимраз ближче й ближче вони добувалися до серця Пітьми. Іноді вночі мандрівники чули бій барабанів, бачили очеретяні стіни й гострі дахи із трави. Пароплав поволі сунув, проминаючи це чорне незбагненне божевілля. В проміжках між всіма справами Марлоу ще й доводилося стежити за дикуном, який був у нього за кочегара. Кілька місяців навчання зробили з нього славного хлопця.

Здолавши п'ятдесят миль униз річкою від Внутрішньої станції, мандрівники

побачили курінь із очерету, поруч була акуратно складена купа дров. Вони пристали до берега й на одному поліні знайшли дошку з напівстертим написом: "Дрова для вас. Покваптеся. Підходьте обережно". Далі був підпис, не "Курц", якесь довше слово. Житло було покинуте, проте, поза сумнівом, тут не так давно мешкала біла людина. Біля дверей Марлоу знайшов книгу, його вразили позначки олівцем на полях, які були схожі на шифр.

Вирушивши далі, пароплав, здавалося, рухався з останніх сил. До вечора другого дня вони перебували на відстані близько восьми миль од Курцової станції. Вгорі потоку показалися підозрілі брижі. Марлоу кинув якір посередині ріки. Зранку скрізь прослався білий туман, а коли він піднявся, мандрівники побачили неозорі та непрохідні джунглі. Раптом зусібіч їх обступив бентежний і скорботний рев, який перейшов у вереск. Дехто з чоловіків схопив вінчестери. Білі люди налякалися, а негри були стривожені, однак їм був притаманний цілковитий спокій. Ватажок негрів попросив Марлоу зловити тих, що верещали, щоб з'їсти. Звичайно, негри мали зі собою гниле м'ясо бегемота і кавалки чогось схожого на напівсире тісто брудно-лавандового кольору, та це була погана їжа. Марлоу дивувався, що ці дикуни не розправилися з ними від голоду (їх же було тридцять п'ять!) і не влаштували собі гарної вечері бодай раз у житті.

Марлоу відмовився рушати далі, хоч начальник боявся нападу тубільців. Згодом вони рушили і опинилися на відстані десь зо півтори милі нижче станції Курца. Там Марлоу помітив острівець, від якого тяглася довга піщана коса, а точніше – ланцюжок дрібних острівців, які виступали посередині ріки. Марлоу повідомили, що станція розташована на західному боці, тому він скерував судно в західний прохід. Та цей прохід виявився значно вужчий. Судно просувалося дуже повільно.

Пароплав скидався на палубну плоскодонку. На палубі розмістилися два будиночки, що мали двері та вікна. Котел був на носі, а машини – на кормі. Понад усією палубою тяглося легке накриття. Труба проходила крізь це накриття, а перед трубою піднімалася маленька будка, що правила за капітанську каюту. Там був штурвал, кушетка, два складаних стільці, крихтний столик, а в кутку стояла наладована "мартіні". Спереду ця буда мала широкі двері, а праворуч та ліворуч — великі віконниці. Але вони ніколи не зачинялися. Й цілі дні Марлоу стирчав там, на самому краєчку накриття, перед дверима.

Атлетичний негр із якогось прибережного племені був рульовим. Марлоу вважав його найбезнадійнішим дурнем, бо той кермував доволі рівно, поки за ним наглядали. Проте варто було Марлоу відвернутися, як він одразу ж піддавався якимсь нападам паніки. Раптом негр кинув роботу і розпластався на палубі, а перед судном виринув корч. У повітрі почали пролітати палички. Це були стріли!

Марлоу кинувся до своєї каюти і зачинив вікно з боку берега, а потім крикнув керманичу вести прямо. Та в нього закотилися очі, а на губах виступило трохи піни. Подорожні дали залп зі своїх "вінчестерів" і просто зрешетили кулями кущі. Стріли все одно летіли. Марлоу метнувся до штурвалу. Керманич-негр усе покинув, ні з того ні з

сього відчинив віконницю і стрельнув з "Мартіні-Генрі". Марлоу підвів пароплав до самого берега, бо там було найглибше. Повз нього пролетіла стріла, влетівши в одне вікно буди та вилетівши в інше. Раптом Марлоу побачив, що в боці стернового-негра стирчить спис. Негр тривожно глянув на Марлоу, стискаючи списа, як щось дорогоцінне. Тоді Марлоу намацав понад головою паровий свисток і похапцем сіпнув за мотузку кілька разів поспіль. Тубільці перелякалися і розбіглися. Стерновий помер, а агент за наказом Марлоу став за стерно.

...Марлоу у своїй розповіді на яхті "Неллі" забіг наперед і почав розповідати морякам про Курца. Він сказав, що справжній Курц почасті здобував освіту в Англії, і – як він часто сам любив повторювати – його коріння було в правильних місцях. Курцова мати була наполовину англійкою, а батько – наполовину французом. Його творила уся Європа. "Міжнародне товариство з викорінення дикунських звичаїв" доручило йому написати звіт, який можна було б використовувати у подальшій роботі. І він написав. Марлоу його бачив, читав, вважав, що Курц неймовірно красномовний, але надто пишний. Марлоу довідався, що Курц примусив чорношкірих здійснювати неймовірні церемоніальні обряди на його честь. Курц розвивав думку, що білі вже досягли певної стадії розвитку, а відтак "повинні здаватися дикунам істотами надприродними за своєю природою. Він мав здатність чарами чи страхом змусити примітивні душі влаштувати відьомський танок на його честь, міг також вселити гіркі побоювання у ниці душі подорожніх; він набув принаймні одного відданого друга, завоював бодай одну душу в світі, яка не була ні примітивною, ні розбещеною прагненням до самоствердження.

...Марлоу досі не може забути погляду стернового-негра, коли той помирав. Витягнувши списа, Марлоу скинув тіло негра за борт. Вони йшли на невеликій швидкості, тримаючись середини річки. Інші подорожні втратили надію побачити Курца і станцію. Всі вважали, що Курц був мертвий, а станція спалена. Та нарешті вони побачили станцію Курца.

Марлоу взяв бінокль і побачив схили пагорба, де стояла довга, почасті зруйнована будівля. Жодної огорожі чи паркану довкола не було, але колись щось схоже там таки існувало. Берег ріки був розчищений, а на ньому Марлоу помітив білого чоловіка в капелюсі, що нагадував колесо: той наполегливо махав рукою.

Начальник закричав тому чоловікові, що на них напали. Але той крикнув, що знає, і що все добре. Зовнішність чоловіка на березі нагадувала Марлоу арлекіна. Його одяг з коричневого полотна був увесь покритий яскравими латками синього, червоного і жовтого кольорів. Чоловік мав дуже веселий і надивовижу акуратний вигляд: можна було розгледіти, як вправно нашиті всі ці латки та облямівки. У нього було безбороде хлоп'яче обличчя, дуже світле, без жодних видатних рис, маленькі сині очі і ніс, шкіра на якому майже повністю облізла від спеки. Цей молодий чоловік розмовляв Марлоу, поки усі інші, добре озброївшись, пішли до Курца. Арлекін сказав, що тубільці дуже прості люди, яких треба відлякувати гудком пароплава. Також він сказав, що є росіянином, сином протоієрея з Тамбовської губернії. Марлоу довідався, що він утік зі школи, пішов у море на російському кораблі, знову втік, певний час служив на

англійських суднах.

Тут він зустрів містера Курца, а перед цим блукав берегами цієї ріки майже два роки, відрізаний геть од усіх і всього. Йому було двадцять п'ять років. Саме він наготував дров біля старого будинку. Марлоу віддав йому книгу, яку там знайшов і забрав. Виявилось, що на полях були нотатки російською мовою. Новий знайомий Марлоу розповів, що тубільці не хочуть, аби Курц від'їжджав. Сам хлопець також був відданий Курцу, сприймав того з пристрасним фаталізмом. Схоже, що їхнє спілкування переривалося дуже часто і з різних причин. І молодик гордо повідомив Марлоу, що двічі доглядав Курца під час хвороби, але, як правило, Курц волочився самотою, далеко в глибині лісу. Хлопчина твердив, що Курц виявив чимало сіл і озеро, але не знав точно, де саме (а ставити йому багато запитань було небезпечно), проте, здебільшого, метою експедицій Курца була таки слонова кістка. Марлоу припустив, що Курц робив наскоки і змусив плем'я мандрувати за ним. Арлекін сказав, що плем'я обожнювало його, бо Курц прийшов до них із громом і блискавкою. Він умів бути дуже страшним. Сам хлопець теж віддав усю свою слонівку (слонovu кістку) Курцові, бо той пригрозив смертю. Але хлопець залишився тут, бо не міг залишити Курца, який здебільшого жив у селах на березі озера. Коли спускався до річки, то іноді бував приятний з хлопцем, а іноді арлекіну було краще остерігатися його.

Росіянин пояснював Марлоу, що пан Курц спустився до ріки лише нещодавно, а за ним пішли і всі воїни озерного племені. Його не було кілька місяців, — мабуть, збирав дань обожнення, — і з'явився він несподівано, вочевидь, маючи намір вирушити у рейд через річку або вниз за течією. Напевне, апетит до слонівки переважив інші. Але раптово йому стало набагато гірше.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Раптом Марлоу звернув увагу на стовпи паркану. На палях були людські голови. Ці голови лише показували, що Курцу бракувало стриманості у задоволенні різних його забаганок. Росіянин пояснив, що влада Курца тут надзвичайна, а голови належать повстанцям.

Коли з будинку винесли на ношах Курца, відразу з'явилися тубільці. Росіянин сказав Марлоу, що коли Курц не скаже тубільцям слова, то прибулим мандрівникам кінець. І тут Марлоу побачив худорлявого чоловіка, що враз сів на ношах, піднісши руку над плечима носіїв. Марлоу відчув абсурдність цієї ситуації, коли вони з такою ганебною необхідністю були змушені покладатися на ласку тієї жорстокої примари. Марлоу подумав, що Курц, здається, німецькою означає "короткий". Ім'я цієї людини дуже їй пасувало, хоч зріст Курца був футів шість. Покривало впало, і з-під нього, наче зі савана, вигулькнуло жалюгідне, страхітливе тіло. Курц чоловік скидався на оживий образ смерті. Він щось прокричав і відкинувся на спину. Натовп дикунів зник.

Курца поклали в одній із крихтих кают, йому дали запізнiлу кореспонденцію. Марлоу вразило, що Курц говорив голосно й легко, майже не ворущачи губами. Голос

був серйозний, глибокий, розкотистий... хоча сам Курц був з вигляду спроможний хіба що на шепіт.

Згодом до Курца зайшов начальник, а Марлоу вийшов і побачив, що росіянин зачимось на узбережжі спостерігає. Ген-ген удалині невиразно ковзали темні силуети людей, а берегом справа наліво снувала дивовижна й розкішна з'ява – жінка. Вона виступала гордо, мірною ходою, вбрана в смугастий одяг, оздоблений оторочками. Її дикунські прикраси ледь дзеленчали й виблискували. Незнайомка високо несла голову, а зачіска її скидалася на шолом. Це була розкішна, чарівна дикунка з вогненними очима. Жінка спинилася біля пароплава, завмерла. Вона дивилася на чоловіків на пароплаві так, ніби від цього пильного, непохитного погляду залежало її життя. Зненацька дикунка розкинула оголені руки й піднесла їх над головою, сповнена божевільного бажання торкнутися неба, і цієї самої миті блискавичні тіні вигулькнули з-під землі, гайнули понад рікою й узяли пароплав у свої темні обійми. Запала грізна мовчанка.

Жінка поволі повернулася, пройшла вздовж берега й зникла у кущах. Арлекін розповів, що останні два тижні щодня ризикував життям, не дозволяючи цій жінці ввійти до оселі Курца. Одного разу вона таки пробралася, побачила костюм росіянина і цілісіньку годину тріщала щось Курцові, раз у раз показуючи на арлекіна. Той не знав говірки племені.

Тим часом Курц говорив начальнику, що прибулі хочуть врятувати не його, а слонівку, що він не такий уже й хворий, що хоче довести задумане до кінця.

Начальник вийшов від Курца і сказав Марлоу, що тепер цей округ тимчасово для них закритий, від цього постраждає торгівля, бо на станції є колосальні запаси слонової кістки. Начальник вважав своїм обов'язком сповістити про це куди слід. Марлоу мусив визнати, що Курца вже майже поховали. Згодом росіянин зізнався Марлоу, що мусить зійти з дороги, бо для Курца більше нічого не може зробити. Росіянин розумів, що начальник хоче позбутися його. Потім, стихивши голос, росіянин повідомив, що це Курц наказав напасти на пароплав. Курц не хотів звідси їхати, а іноді хотів. Він думав, що напад відлякає усіх на пароплаві, вони вирішать, що Курц помер і повернуть назад. Марлоу пообіцяв берегти ці таємниці. Вони порошались.

Вночі Марлоу здалося, що існує реальна небезпека. Повітря було наповнене тривкими вібраціями й приглушеним стукотом. Чулись оглушливі крики, які зненацька урвались. Марлоу зазирнув у маленьку каюту. Там горіло світло, але пана Курца не було. Марлоу зістрибнув на берег і побачив широкий слід у траві. Курц ліз рачки. Марлоу таки наскочив на бідолаху, який зірвався на рівні. Коли вони опинилися віч-на-віч, Марлоу начебто отямився й усвідомив усю глибину небезпеки. Курц сказав йти геть і ховатися. Довкола ходили чорні постаті. Марлоу спитав Курца, чи тямить той, що робить, адже загине та й годі. А тоді погрозив, що задушить. "Я стояв на порозі великих справ, — проказав Курц із такою тугою і таким жалісливим тоном, що кров захолола в жилах. — А тепер, через того негідника й дурня..." Марлоу сказав, що успіх Курца в Європі забезпечений. Він намагався зруйнувати чари – важкі німі чари глушини. І

Марлоу таки вдалося переконати Курца. Він привів його в каюту і вклав на канапу.

Коли наступного дня, опівдні, вони підняли якір, юрмисько людей знову вийшло з лісу. Перед юрбою, біля самої ріки, три чоловіки, з голови до ніг обліплені червоною глиною, знай ходили туди-сюди.

Курца перенесли до рубки – там було більше повітря. Лежачи на кушетці, він дивився у відчинене вікно. Раптом у гурті бронзових тіл зчинився гармидер, і жінка із зачіскою, що нагадувала шолом, підбігла мало не до самої води. Вона простягала руки, викрикуючи щось, і весь той зворохоблений натовп хором підхопив її слова й заволав. Марлоу смикнув мотузку свистка. Дикуни почали розбігатися. І лише велична й нескорена дикунка не ворухнулася.

Вони пливли вдвічі швидше, ніж тоді, коли рухалися проти течії, але й життя Курца так самошвидко вгасало. Начальник був у доброму гуморі, бо тепер йому нічим було клопотатись: "справа" чудово залагодилася, кращого результату годі було бажати. Марлоу розумів, що його теж зарахували до мерців.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Курц боровся. "О, я ще вирву твоє серце!" – якось закричав він до невидимої глушини.

Якось пароплав зламався, і довелося пристати до острова, щоби полагодити судно. Ця затримка – перше, що похитнуло впевненість Курца. Одного ранку він вручив Марлоу перев'язану шнурівкою паку паперів і світлину. Курц не хотів, що це потрапило у руки начальника. Пополудні Марлоу почув, як він бурмоче: "Жити чесно, умерти, умерти...". Він знову забурмотів, зриваючись на крик, немов звертався до якогось видива... двічі скрикнув, але крик той був не гучніший, ніж подих: "Жах! Жах!"

Марлоу задмухав свічку і вийшов з рубки. Подорожні обідали в кают-компанії, і він усівся на своє місце. Дуже швидко по тому служка начальника просунув у каюту свою чорну голову й сказав, що Курц помер.

Усі подорожні побігли глянути на покійника, а Марлоу сидів за столом і продовжував вечеряти. Він думав, що його вважали тоді брудною скотиною. Щоправда, він з'їв небагато. Але в каюті горіла лампа, було світло... а там, зовні, панувала пітьма, диявольська пітьма. Наступного дня подорожні поховали чийсь останки у брудній ямі, та все ж... Потім вони мало не поховали Марлоу, але він залишився живим.

Зазираючи за грань, Марлоу краще збагнув погляд Курца, який не бачив полум'я свічки, проте якому вистачало широчіні, щоб охопити цілий Всесвіт, і гостроти, щоби пронизати всі серця, що калатають у темряві. Він підбив підсумок і виніс присуд: "Жах!"

Марлоу залишився вірним Курцові до кінця. Він повернувся і в той час я почувався не дуже добре. Тинявся вулицями, тітонька намагалася відновити його сили. Він потребував не відновлення сил, а заспокоєння уяви. Марлоу зберігав паку паперів, вручених Курцом, і не знав до пуття, що з ними робити. Його мати нещодавно померла,

за нею доглядала його наречена. Якось до Марлоу зазирнув гладко виголений чоловік із дуже офіційними манерами. Він розпитував про Курцові документи. Урешті він дійшов до похмурих погроз, почав із запалом доводити, що компанія має право вимагати будь-яку інформацію, що стосується її "територій". За його словами, "пан Курц конче мав широкі й особливі знання про недосліджені краї, бо ця непересічна, обдарована людина потрапила у виняткові умови, тож...". Марлоу запропонував йому звіт "Викорінення дикунських звичаїв", попередньо відірвавши клаптик із постскриптумом. Той чоловік жадібно схопив його, але, дочитавши, презирливо пирхнув, що це не те, на що вони сподівалися.

Непрохай-гість забрався геть. За два дні з'явився ще один суб'єкт, який назвався двоюрідним братом Курца: йому хотілося дізнатися найменші подробиці про останні хвилини його найдорожчого родича. І він випадково дав мені зрозуміти, що Курц, виявляється, був великим музикантом. Марлоу зробив висновок, що Курц був універсальним генієм...

Насамкінець до Марлоу завітав журналіст, який палко бажав довідатися про долю свого "любого колеги". Цей відвідувач заявив, що Курц, на його думку, писати не вмів, але умів говорити, міг наелектризувати юрбу, міг би стати блискучим лідером якої-небудь радикальної партії. Марлоу вручив журналісту знаменитий "Звіт" для опублікування, якщо він вважатиме це за можливе. Гість квапливо переглянув документ, бурмочучи собі щось під ніс, ледве вимовив "годиться" і пішов геть зі своєю здобиччю.

Отак у Марлоу залишилися лише тонка пачка листів і портрет дівчини, яка виглядала вродливою. Марлоу вирішив особисто повернути їй її світлину і листи. Дівчина досі була в жалобі, хоч минуло вже більше року відтоді, як Курц помер. Вона була не надто молода, зате вже дозріла для вірності, страждання й віри. Її світле волосся, бліде обличчя й чисте чоло ніби оточував спопелілий ореол. Темні очі дивилися просто на Марлоу. Їхній погляд був невинний, глибокий, упевнений і довірливий водночас. Вона тримала свою печальну голову так, наче пишалася цією скорботою, наче хотіла сказати: "Я, я єдина вмію тужити за ним так, як він на те заслуговує". Дівчина вважала, що Марлоу добре знав Курца, що захоплювався ним, що Курца неможливо було не любити. Дівчина говорила, певна співчуття. Марлоу дізнався, що її рідні не схвалювали заручин із Курцом. Той мав замало статків або що. Марлоу мусив збрехати, що був з Курцом до кінця. Також він збрехав, що останнім словом, яке він вимовив, було ім'я дівчини. Відразу пролунав радісний і страшний крик, крик великого тріумфу й невимовного болю: "Я знала... я була впевнена!..". Марлоу не зміг їй сказати правди. Тоді б запала надто густа пітьма... суцільна пітьма...

І Марлоу замовк. Ледве видимий і мовчазний, він сидів осторонь у позі замисленого Будди. Певний час ніхто з нас не міг бодай поворухнутися.

Раптом директор озвався, що вони прогавили початок відпливу. Чорна валка хмар тягнулася над берегом, а під цим захмареним небом котив свої похмурі води спокійний потік, що провадив до найдальшого краю землі або – у самісіньке серце безкрайньої

ПІТЬМИ.

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*